

lonc» (on l'original fr. porta *espace*), 157.6. Això està avui limitat a l'Alta Ribagorçana: en una ombra invitant-me a seure-hi, en un dia de gran calor, em deia un home: «vingue, que hi ha prou *pati* per a dos» (a prop de Vilaller, 1957); i *AlcM* cita tals frases, de Bonansa, Sopeira i el Pont de Suert; també a Benasc: «assi no yey *pati* ta tots», «si y esse haveu més *pati*, hi haria fetu una casa», però allí i tot es tracta també d'espai de pastura: «*pati* en tenim de sobres, bestia ye lo que mos falte» (Ballarín, *Dicc. Ben.*).

Passant a les terres occitanes, notem que allà encara apareix una mica abans i amb tanta o més profusió que a casa nostra. Per fer-nos-en càrrec ja n'hi hauria prou amb una ullada en el *PSW*, i el Du C. (s. v. *patuum* i *patium*): car els testimonis que aquest n'aplega pertanyen tots al Migdia de França. Avui encara l'acc. més estesa és «*pâtis*, terrain vague» com tradueix Vayssier el roergàs *pâtus*; i en els textos antics, més definitivament, es tracta de terreny sense conreus, i destinat al pasturatge: «dels *patis* non-cultivadors», «e-les cumenals *pâtis*», «en alcus boscz ne *patus* comus» són frases que es repeteixen dotzenes de vegades (altrament cf. el que dic del compost *patamoll*, infra). El testimoni romànic més antic potser és el de Nîmes, de c. 1150, publicat per Brunel (*Les plus anciennes chartes*, 64.5); i Du C. en porta un altre de *patuum*, de 1144, amb moltíssims de posteriors, fins a la fi de l'Edat Mitjana.

Avui dia notem *pâti* com a forma predominant en gascò (Palay etc.), a la part Nord de la Haute-Garonne (HMeyer, *VKR* vi, 62); *pâtis* a l'Arieja (Fahrholz, *W. und Wirtschaft im Hoch-Ar.*, 9); *pâtüs* en el Tarn-et-Gar., Roergue, Tarn (Couzinié) i Erau (Mâzuc); *pâti*, *patus* i *pâtis* en el dicc. de Sauvages, que reflecteix més que res el parlar del Gard. Endemés l'àrea total del mot és més ampla, car abunda en textos antics de Provença, com els Estatuts de Marsella o el Privilegi de Manosca (B-Alps). I el posa el mateix Mistral en el dens ambient local del seu gran cant de joventut: «Aro, ti vigno emé ti dâti, / di rous lioun sera lou *pâti*» (trad. «le pâturage», *Mireio* xi, 12.5).¹ Per altra part la zona de freqüència màxima a l'Edat Mitjana és la del dialecte gascò, des de la Gironda fins als Pirineus.

Pel que fa als significats moderns, notem que en el Tarn val per «*pâturc*» (com a sinònim de *couderc* i *coumunal*); i en el Llenguadoc, segons Sauvages, «*pâturage* où vont paître les boeufs, les brebis, les cochons --- on entend en général par *pâtis* un mauvais pâturage» (és a dir el comunal). Això no és dir que les accs. més divulgades a la Península no es puguin trobar en llengua d'oc, car Sauvages anota també «*pâti*: cour; basse-cour; *patus*: basse-cour d'une écurie»; i cosa semblant diu Mâzuc (costa de l'Erau); en el Tarn-et-Gar. i H-Gar. és la denominació del corral del mas (HMeyer); i a l'Arieja són 'cases abandonades, sovint reduïdes a les quatre parets mestres'.

Aquest tipus semàntic, però, és rar a l'Ed. Mj. i no sempre ben segur (veg. *PSW*), mentre que per aquells temps és general el sentit de 'llocs de pasturatge', i es-

pecialment 'vagants, ermassos, on poden péixer els ramats de tots els veïns'. Al sentit hispànic de 'corral, eixida' s'hi va arribar partint d'aquest altre com a sentit inicial; perquè, com declaren els informadors menorsquins i evissencs de F. Ginart i de Griera, el *pâti* és pròpiament l'espai pertanyent a una casa «no sembradís», 'on res no s'hi sembra'.

En contrast amb l'occità i amb la nostra llengua, en les hispàniques del Centre i Oest, es presenta com un element relativament tardà, per més que avui *patio* hi designi una part tan important i típica de la casa a tot Espanya. Sembla que al començament havia estat un pati d'un tipus arquitectònic particular, segons la definició de Nebrixa, el rodejat de columnes: «*patin de casa*: impluvium; *patin entre columnas*: peristylum; *patio* este mesmo, en latín: intercolumnium: *patio* aquello mesmo es que *patin*» (c. 1495). El vell mot popular a Castella era *corral*, que de cap manera comportava, com avui en dia, cap relació amb animals domèstics o aviram.

Que l'aparició del mot *patio* i la seva família en les terres de llengua castellana no és anterior al període final de l'Edat Mitjana, en podem estar força segurs, puix que res més en trobà Leonie Feiler en els copiosos cedularis del C. de Est. Històrics. La peculiar forma *patin* reapareix en la Crònica d'Iranzo, a. 1456, i en la de Diego de Valera, de fi de segle (després n'hi ha alguns escassos testimonis, com en el valencià Timoneda, i es veu que aviat decaigué, sense extingir-se brusquement).² És clar, doncs, que *patio* és un mot que va entrar a Castella amb l'arquitectura renaixentista dels peristils i grans patis palacians; i, essent lògic que això hi penetrés des de la façana mediterrània de la Península, el manlleu del català s'explica senzillament.

Des de mj. S. xvi ja *patio* es va tornar un mot d'ús normal, però encara durant molt de temps se solia tractar del pati d'un edifici públic, o d'un palau o almenys una casa rica. A poc a poc el matís del mot va anar perdent solemnitat, i ja el *DAut.* admet com a possible el pati vulgar modern tancat de parets, però amb això ja baixem fins al S. xviii.

En port. la història és paral·lela; escrit de vegades *pâteo* (com en el primer testimoni que coneixem del mot, en el S. xvii, però és una mera grafia sense cap fonament fònic ni històric, com ja observà Gonçalves Viana), i abans trobem *patim* (o *patim do Castelo*, en una important crònica de fi S. xv); i és sabut que aquí la terminació *-im* revela sempre manlleu del castellà. En un mot, com que res no hi ha en les restants llengües, romàniques etc., per a les qüestions etimològiques eren la llengua d'oc i la catalana les principals, i quasi les úniques, a tenir en compte; i el fet de no haver-se'n preocupat gaire no contribuï pas poc a la desorientació dels romanistes.³

El que ells van dir es pot descartar esmentant-ho ràpidament. Salta a la vista, pels sons, pel sentit i per l'àrea del mot, que no pot venir d'uns mots àrabs *baṭḥā* 'llit d'un torrent, depressió' o *bādiya* 'desert de nòmades', 'afores'. CMichaëlis (*RLus.* III, 179) proposava partir d'un adjectiu ll. *PATĪDUS* 'obert, esbadellat',